

Ekonomiutskottet

Riksdagens bankfullmäktiges berättelse 2018

INLEDNING

Remiss

Riksdagens bankfullmäktiges berättelse 2018 (B 16/2019 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- avdelningschef, överdirektör Leena Mörttinen, finansministeriet
- avdelningschef Samu Kurri, Finansinspektionen
- generaldirektör Olli Rehn, Finlands Bank
- professor Vesa Vihriälä, Helsingfors universitet
- professor Antti Ripatti.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkterna för behandlingen av berättelsen. Ekonomiutskottet anser att bankfullmäktiges berättelse ger en heltäckande och tydlig bild av Finlands Banks och Finansinspektionens verksamhet. Vid behandlingen av berättelsen har utskottet utöver händelserna under berättelseåret fäst uppmärksamhet vid de ekonomiska utsikterna också ur ett framåtblickande perspektiv och i ljuset av utlåtandena från de sakkunniga som utskottet hört bedömt i synnerhet makrotillsynsåtgärderna och verktygens användbarhet i den nuvarande, ganska långvariga, låga räntemiljön.

Utskottet anser att strukturen i berättelsen med delar som gäller centralbanken, Finansinspektionen och särskilda aktuella teman är ett bra och tydligt sätt att beskriva verksamhetsmiljön och förändringarna i den.

Penningpolitiken. Vår nationella centralbank deltar i beredningen av Europeiska centralbankens penningpolitik och genomför ECB-rådets penningpolitik samt främjar stabiliteten och effektiviteten i betalnings- och finanssystemet. Till dess uppgifter hör dessutom operativa centralbanks-, forsknings- och statistikuppgifter. Mot bakgrund av det som sägs i detta betänkande välkomnar ekonomiutskottet att centralbankerna, inklusive ECB, regelbundet överväger hur aktuella deras strategier är. En sådan avvägning är särskilt motiverad i det nuvarande makroekonomiska läget.

Betänkande EkUB 2/2019 rd

Det huvudsakliga målet för Eurosystemets penningpolitik är prisstabilitet: när inflationen på medellång sikt ligger nära 2 procent, men under det, förblir penningvärdet nästan oförändrat och köpkraften stark. Även om penningpolitiken kan stödja andra mål för EU:s ekonomiska politik måste den genomföras utan att prisstabilitetsmålet äventyras.

Eftersom de korta nominella räntorna efter finanskrisen sjönk till nästan noll i så gott som alla betydande marknadsekonomiområden, kan centralbankerna inte stimulera ekonomin genom att sänka styrräntorna på samma sätt som tidigare. Det har dock ansetts att det fortfarande finns ett behov av stimulans. Detta behov har tillgodosetts med hjälp av osedvanliga penningpolitiska åtgärder, såsom omfattande värdepappersköp. Programmet för köp av värdepapper har bestått av ett köpprogram för offentliga värdepapper och tre köpprogram för den privata sektorn: köpprogrammet för värdepapper med bakomliggande tillgångar, köpprogrammet för företagsobligationer och köpprogrammet för säkerställda obligationer. Finlands Banks balansräkning har ökat betydligt i och med de osedvanliga penningpolitiska åtgärderna.

I strävan efter en gradvis normalisering av penningpolitiken började Eurosystemet under berättelseåret stegvis minska antalet värdepapper som köptes varje månad. I januari minskades de månatliga nettoköpen från 60 miljarder euro till 30 miljarder euro, och i september minskades de ytterligare från 30 miljarder euro till 15 miljarder euro. Köpen upphörde i december, men återinvesteringarna av det återbetalda kapitalet avses fortfarande fortsätta fullt ut även efter det att ECB-rådet börjar höja ECB:s styrräntor, och i vilket fall som helst så länge som det behövs för att upprätthålla det gynnsamma likviditetsläget och en ackommoderande penningpolitik.

De penningpolitiska åtgärderna kan antas ha bidragit till att underlätta företagens och hushållens möjligheter att få lån och öka utlåningen; utlåningen till den privata sektorn återhämtade sig och räntorna var alltså stabila och mycket låga. Ekonomiutskottet håller med de sakkunniga om att fördelarna med penningpolitiska åtgärder endast kan uppnås fullt ut om åtgärder vidtas också på andra politikområden, både på nationell nivå och EU-nivå, för att förbättra tillväxten på lång sikt och minska svagheter. Strukturell reformerna måste påskyndas för att förbättra hållbarheten i euroområdet ekonomier, minska den strukturella arbetslösheten och öka produktiviteten och tillväxten. Ekonomiutskottet tar närmare ställning till dessa teman i samband med behandlingen av statsrådets skrivelse U 85/2018 rd.

Finansiell stabilitet. Riskerna på den internationella finansmarknaden ökade 2018: aktiekurserna visade en nedåtgående trend, och volatiliteten var större än vanligt nästan hela året. Rörelserna på aktie- och räntemarknaden återspeglade oron för tillväxtutsikterna för den internationella ekonomin bland annat på grund av hoten om högre tullavgifter och ett föreliggande handelskrig. I synnerhet mot slutet av året sjönk priserna på värdepapper med hög risk betydligt på alla marknader. Omorganiseringarna hos de stora nordiska bankerna ledde till ändringar i den finska banksektorn, men mitt i dessa omstruktureringar var den finska finansmarknaden ändå fortsatt stabil.

För att avvärja risker som beror på banksystemets struktur infördes i lagstiftningen ett krav på en systemriskbuffert i början av 2018 (RP 137/2017 rd — EkUB 17/2017 rd). Enligt det kan kreditinstituten påföras ett särskilt buffertkrav för att begränsa sådana konjunkturoberoende långsiktiga systemrisker eller makrotillsynsrisker för kapitaltäckningen som inte tas upp i EU:s kapitalkravsförordning och som, om de realiseras, skulle kunna få mycket negativa konsekvenser för

Betänkande EkUB 2/2019 rd

medlemslandets finansiella system och reala ekonomi. Ekonomiutskottet anser det motiverat att Finansinspektionens direktion fattade ett makrotillsynsbeslut under berättelseåret enligt vilket alla finländska kreditinstitut påfördes ett buffertkrav på 1—3 procent och den maximala belåningsgraden för andra än de som köper sin första bostad sänktes med 5 procentenheter.

Privatpersoners skuldsättning. Den kraftiga skuldsättningen hos privatpersoner i form av både krediter med säkerhet och krediter utan säkerhet har identifierats som en risk som hotar makrostabiliteten i Finland. Finansministeriet har nyligen fått klart en utredning som ska ligga till grund för lagändringar som dämpar medborgarnas skuldsättning. Ekonomiutskottet kommer att ta ställning till dessa förslag i samband med behandlingen av regeringspropositionen i fråga, men framför redan nu följande preliminära anmärkningar.

Ekonomiutskottet konstaterar att även om prisutvecklingen för bostäder har varit kraftigare och snabbare än väntat på grund av den geografiska differentieringen, mildras effekterna av detta av att bolånen huvudsakligen avser områden där fastigheternas värde har stigit och i betydligt mindre utsträckning områden med sjunkande priser. Värdeökningen i tillväxtregionerna kan sannolikt antas grunda sig på de fundamentala ekonomiska faktorerna. När skuldsättningen stävjas med hjälp av lagstiftning är det viktigt att lägga särskild tonvikt vid konsekvensbedömningen, eftersom konsekvenserna av bestämmelserna om boendet berör var och en. Ett strikt maximikreditkrav kan leda till att dynamiken på bostadsmarknaden förändras. Man bör särskilt undvika reglering som är lätt att kringgå eller som i praktiken kommer att skapa eller främja fenomen som ointetgör det syfte som låg till grund för regleringen; till exempel kan den dämpande effekten på skuldsättningen av en fast gräns för maximal skuldsättning utebli i och med att leasingkrediter blir vanligare.

Miljörisker och ekologisk styrning av ekonomin. Ekonomiutskottet delar de sakkunnigas uppfattning att klimatförändringen är förenad med så allvarliga risker att åtgärder måste vidtas inom alla sektorer för att lösa problemen; miljöpåföljderna utgör också en betydande risk för den ekonomiska stabiliteten och förutsägbarheten. Extrema väderfenomen, klimatflyktingar och polarisering av välfärden när naturförhållandena i livsmiljöerna förändras är konkreta faktorer som redan nu påverkar de ekonomiska utsikterna. I detta perspektiv bör också finansmarknadslagstiftningen spela en roll i klimatpolitiken, även om dess prioriteringar hänför sig till den finansiella stabiliteten, riskreducering samt investerar- och konsumentskydd. De rättsliga incitamenten och sanktionerna på finansmarknaden ska samverka så att de konsekvent och enhetligt styr kapital till åtgärder som främjar målen att stävja klimatförändringen. Det finns också behov av en mer systematisk bedömning av de ekonomiska riskerna med klimatförändringen.

Utskottet välkomnar den växande trenden med finansiella instrument som tar hänsyn till hållbarhetsaspekter. I detta arbete är det viktigt att utveckla taxonomin som styr investerarnas beslutsfattande så att den inte skapar marknadsstörningar eller ojämlika utgångspunkter för konkurrensen. Vid utvecklandet av rapporteringen om miljö- och samhällsansvar och företagsstyrningssystemen ska det identifieras att administrativa skyldigheter kan vara oskäligt betungande för små aktörer. Rapporteringen ska kunna genomföras så att den administrativa bördan inte blir oskälig och så att det också är möjligt för små aktörer att delta i instrument för hållbar finansiering.

Betänkande EkUB 2/2019 rd

Sammanfattande kommentarer. Ekonomiutskottet anser det vara utrett att de viktigaste utmaningarna inom den närmaste framtiden kommer att gälla normalisering av penningpolitiken, trygghet av den finansiella stabiliteten och den digitala omvälvningen av betalningar och bankverksamhet. Om till exempel finansinstitut som inte hör till motpartsbankerna i framtiden producerar en betydande del av de finansiella tjänsterna, måste ändringen också beaktas i genomförandearmen för penningpolitiken. Allmänt taget är virtuella valutor som utvecklas snabbt förknippade med både betydande möjligheter och risker.

På grund av förändringarna i betalningsbeteendet och betaltjänsterna är det särskilt viktigt att förbereda sig på nya typer av hot i fråga om informationssäkerhet och dataskydd. I fortsättningen måste man fästa större uppmärksamhet vid systemrisker och se till att enskilda problem inte kan eskalera så att de stör hela systemets funktion. I lagstiftningen i fråga ska det finansiella systemets starka internationella karaktär beaktas; enbart genom nationell reglering kan man inte skapa ett skyddsnet som fungerar i krissituationer.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning framfördes också oro över att ökningen av pensionsmedlen på sistone har grundat sig på god produktivitet i pensionsbolagens placeringsverksamhet och inte på ett egentligt inflöde av medel. Ekonomiutskottet delar denna oro och bedömer att det i framtiden blir allt mer utmanande att samla in pensionsmedel på ett hållbart sätt i och med förändringen i befolkningens åldersstruktur, särskilt om den nuvarande räntemiljön fortgår länge och därmed inverkar på avkastningen av pensionstillgångarna.

Den europeiska banksektorn är på det hela taget fortfarande bräcklig efter finans- och skuldkriserna. Medlemsstaternas mycket varierande utgångsläge gör det dock till exempel mycket svårt att anpassa bankernas balansräkningar i samma takt, vilket ansågs vara en förutsättning för en gemensam insättningsgaranti. Översynen av bestämmelserna om bankers krishantering kommer oundvikligen också att tas upp på den nya kommissionens arbetslista.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 16/2019 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Betänkande EkUB 2/2019 rd

Helsingfors 5.11.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Arto Pirttilahti cent
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Heikki Vestman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.